

Джамі

Біографія

ДЖАМІ, Нуріддін Абдуррахман ібн-Ахмад (07.11.1414, м. Джам, що поблизу м. Нішапур, тепер остан Хорасан, Іран — 09.11.1492, м. Герат, тепер на території Афганістану) — персько-таджицький поет, філолог, філософ і музикознавець.

Джамі у дитинстві перебрався разом із батьками в Герат, де й прожив усе життя. Навчався спочатку в гератському, а потім у самаркандському Мадрасе, завжди дивуючи навколишніх своєю чудовою пам'яттю та здібностями. Проте він не захотів продовжувати діяльність діда і батька, відомих знавців релігійної юриспруденції шаріату, а приєднався до суфійського братства "Накшбандія". Джамі став послідовником (мюридом) проводиря братства Ходжа Ахрара, а потім і суфійським шейхом. Д. мав надзвичайно великий авторитет поміж усіх верств населення, в мусульманських богословів і проповідників суфізму, у вчених і поетів. Джамі часто запрошували до себе різні впливові можновладці, але він уникав придворного оточення, ведучи спосіб життя дервіша — обробляв ділянку землі і винятково плідно писав у всіх жанрах.

Джамі належать близько ста праць. Його основні твори: трактат "Дихання широкої приязні" (1476—1478) — присвячений життєпису п'ятисот чотирьох суфійських діячів, зокрема і багатьох значних поетів; збірка "Весняний квітник" ("Бахаристан", 1487), написана ним як підручник для свого сина Зіяїддіна Юсуфа, складається із семи розділів ("квітників"), куди входять повчальні новели, написані ілюмінованою (тобто римованою і риторично прикрашеною) прозою, перемежованою віршованими вставками; цикл із семи великих поем, які розвивають жанрову форму "П'ятириці": 1) "Золотий ланцюг" ("Сібхатуль-абрар"); 2) "Саламан і Абсаль"; 3) "Дарунок шляхетним" ("Тухфатуль-ахрар"); 4) "Чотки праведників"; 5) "Юсуф і Зулейха"; 6) "Лейлі та Меджнун"; 7) "Книга мудрості Іскандера". Усі поеми тією чи іншою мірою мають філософське, містичне чи дидактичне забарвлення. Перша, третя і четверта поеми є збіркою повчальних новел і притч; друга, п'ята і шоста — любовні поеми, зі значною часткою символічності та філософського містицизму. Нарешті, остання поема — "Книга мудрості Іскандера" ("Хераднамаї Іскандарі") — це три дивани віршів, розташованих за трьома періодами життя:

1) "Передмова юності" ("Фатіхат у шшабаб"); 2) "Середина наміста" ("Васітат уль-акд"); 3) "Кінець життя" ("Хатімат уль-хаяд"). Окрім того, Д. написав значну кількість трактатів з усіх галузей тогочасних наук та богослов'я, зокрема, поетики та риторики. Іноді задля симетричності їхню кількість зводять до п'ятдесяти чотирьох, оскільки ім'я Джамі при перекладі його арабських букв на цифрове числення складає саме "54".

У час своєї творчої зрілості Джамі здійснив паломництво до мусульманських святинь і впродовж 1472—1473 років пройшов із Герата через Хамадан, Курдистан, Багдад, Кербаллу, Наджаф, Хіджаз до Мекки та Медини і звідти назад через Дамаск і

Табріз у Герат. Це був тріумфальний хід через увесь Схід. Не менш знаменитим і шанованим Джамі був і у себе вдома.

Джамі помер 9 листопада 1492 року і був із великою пошаною при всенародній жалобі похований у Гераті. Після його смерті мусульманська церква визнала Джамі святим. Його могила і по сьогодні залишається місцем паломництва.

Творчість Джамі називають "золотою осінню" класичної персько-таджицької поезії, і він був її чудовим хоронителем. Його перу належать неперевершені касиди, мелодійні газелі, повчальні маснаві; ми зустрічаємо в нього римовану прозу, поеми, філософські вірші. Водночас Д. — тонкий лірик, як це спостерігаємо, приміром, у вірші:

Ти — болість. Утекти од тебе — Найкращий буде лік. Хіба ж здоров'я не бажає Для себе чоловік? Та де знайти на світі місце, Щоб образ твій не мрів?.. Я раз заслаб, з тобою буди, —

Без тебе — сто разів! (Пер. А. Кримського) Поезія Джамі у більшості випадків переосмислюється як оспівування Людини. Його ідеал — досконала людина, а його естетика — не естетика врівноваженого синтезу. Слід пам'ятати, що Джамі синтезував усі ідейно-художні досягнення літератури попередніх століть мовою дарі. З його школи вийшов А. Навої, котрий вважав себе учнем і послідовником Джамі. У вітчизняному сходознавстві найповніше творчість Джамі проаналізував його перший дослідник А. Кримський ("Исторія Персії, ея литературы и дервишеской теософии". — Москва, 1903), опублікував в енциклопедичному словнику Брокгауза та Ефрона статті "Джамі" і "Перська література". А. Кримський першим переклав українською мовою кілька творів Джамі. Окремі вірші Джамі переклав В. Мисик.

За Й. Брагінським